

comentaris literaris

per Josep Palomero i José Miguel Segura

VICENT GARCÍA DEVÍS

El Sàhara, la terra promesa

Editorial:

Institució **Alfons el Magnànim - IVEI**

Pròleg: **Carles Prats**

València, 2022

Pàgines 183

Periodisme

Quan sentim notícies sobre el Sàhara, territori que va ser colònia espanyola, potser percebem que les coses no es van fer bé, que la política ha sigut molt injusta amb aquell poble del Magrib d'on provenen xiquets i xiquetes que passen l'estiu amb famílies d'acollida valencianes. Si tenim edat i memòria, potser rememorarem el desastre d'una descolonització precipitada per la Marxa Verda i per les lamentables circumstàncies de les acaballes del franquisme, el 1975. Si volem assabentar-nos de tota la problemàtica que ha marcat el destí d'aquell poble infaust, tenim a l'abast el relat fidedigne de l'autor d'aquest llibre, reporter experimentat que va cobrir diversos conflictes internacionals.

La narració de **García Devís** té un plantejament integral per a facilitar una absoluta comprensió del cas. Al llarg d'una sèrie de capítols curts, escrits amb un estil periodístic àgil i diligent, ens presenta el calidoscopi dels fets històrics que han caracteritzat el destí dels saharauis. En aquesta segona edició, notablement ampliada, l'autor ha recuperat, a més, les sis cròniques que **Vicent Andrés Estellés** va publicar en *Las Provincias* l'última setmana de 1974, una rara joia periodística. **JP**

EDUARDO SACHERI

El funcionamiento general del mundo

Editorial:

Alfaguara

Barcelona, 2022

Pàgines 523

Novel·la

Eduardo Sacheri ho ha tornat a aconseguir: la seua darrera novel·la –titulada *El funcionamiento general del mundo*, res més ni res menys, d'una manera que sembla tan aparatosa com fàtua però que no ho és–, encisa des de l'inici fins que les seues més de 500 pàgines semblen poques. No exagerem. Sacheri ja ho ha aconseguit altres vegades: *La pregunta de sus ojos* (2005), *Ser feliz era esto* (2014) o *Lo mucho que te amé* (2019) són altres novel·les que, com aquesta, connecten meravellosament l'aparentment insignificant de les nostres vides anodines amb l'absolut de valors com l'amor, l'honestedat o l'amistat.

El funcionamiento general del mundo ens conta un viatge, protagonitzat per un pare –Federico– i els seus dos fills –Candela i Joel– que pareix abocat a un final dramàtic: es dirigeixen al sud de l'Argentina, al funeral d'una tal Marta Beatriz Muzopappa, professora de dibuix d'un Federico que en 1983 tenia 15 anys. Però, com tot viatge, aquest no ho és tant en l'espai –la Patagonia gelada en l'estiu austral– sinó en el temps. Acompanyat dels seus fills, Federico es dirigeix a complir un deute d'agraïment amb qui, més que l'assignatura de dibuix, li va ensenyar a

entendre el dibuix de la vida que li esperava més enllà de l'adolescència, del seu avi, de la seua mare, d'Eugenia i de la resta de companys amb els que va competir en un memorable *Primer Torneo Interdivisional de Fútbol del Colegio Nacional Superior Arturo Del Manso*. En Sacheri el futbol i la vida són instàncies que van sempre de la mà –vegen-se si no les novel·les *Araoz y la verdad* (2008) i *Papeles en el viento* (2011)– fins al punt que el primer es concep com a metàfora, essència i glosa de la segona.

Durant un trajecte en el qual es succeeixen els imprevists –la manca de benzina, la climatologia més hostil– a través d'un territori que, a cada quilòmetre, es pareix més i més al no-res absolut, el miracle succeeix a l'interior del vehicle, on s'anirà obrint pas un diàleg que transporta als personatges a un pla d'igualtat absoluta. I amb el diàleg s'obri pas, com acostumen les novel·les d'aquest magnífic narrador argentí, l'amistat i l'afecte, la humanitat en el seu sentit més ampli i profund. El relat del pare als seus fills serà un mitjà per a indagar en el seu interior –vertader i últim destí de tots els viatges– i per a saldar els deutes amb els seus fills. Novel·la d'aprenentatge, a més de novel·la de viatge, aquest relat és un exemple perfecte de l'univers narratiu de Sacheri. Els seus diàlegs són àgils, amanits d'argentinismes plens de subtilitat i brutalitat, de poesia i carrincloneia. Diàlegs entre personatges que fins aleshores no han tintug qui els volguera escoltar i amb qui poder parlar.

Insistisc en que Sacheri –un novel·lista amb majúscules– ha tornat a aconseguir-ho. I de la seua mà –de la seua ploma– el món i el futbol –paràbola perfecta d'aquell– qui no som molt amants ni del futbol ni del món en que vivim ens veiem observant una cosa i l'altra amb altra mirada que ni podíem imaginar mentre llegim aquesta inoblidable narració. **JMSR**

FÀTIMA AGUT I CLAUSELL

Teatre de tradició betlemera dels pobles castellonencs

Editorial:

Diputació de Castelló

Picanya, 2021

Pàgines 191

Teatre popular

L'autora ha catalogat exhaustivament les mostres antigues i modernes de totes les manifestacions betlemistes dels pobles de Castelló, tant les que han desaparegut com les que han perviscut i les de creació recent. L'estudi és atractiu per les dades etnogràfiques que aporta, ja que el lector té la impressió que la documentació sobre aquest tema és prou definitiva. Les persones que no estem al corrent de les mostres betlemistes castellonenques de teatre popular potser haviem considerat que, llevat del *Betlem de la Pigà* no n'hi havia més. Però gràcies a la investigació de la Dra. **Agut** ens hem assabentat de la riquesa i la variació d'eixa tradició nadalenca arreu de la geografia castellonenca.

EXEMPLES

Així, entre les anteriors al segle XX, tenim la primitiva de Vila-real del XV, les de Castelló i Sant Mateu del XVI, la de Nules i una altra de Castelló del XIX. En les primeres dècades del segle XX les de Vila-real, Borriana i Almassora. De després de la guerra civil, tres de Castelló i una altra de Benicarló. Entre els deu últims betlems vivents, cal destacar l'èxit *Betlem de la Pigà*, el de Costur i diverses cavalcades. **JP**

a fosques...

La infància que no tornarà

No és una banda sonora tan coneguda com *Los siete magníficos* o *La gran evasión* però la música que va compondre **Elmer Bernstein** per a *Matar un ruisseñor* és d'una prodigiosa sensibilitat amb un exquisit tema central, i ja des dels títols de crèdit, amb les mans d'uns nens que obren una caps i trauen els seus tresors de xiquets, et fan sentir que vas a veure una pel·lícula especial, inoblidable, com l'aparició final d'un **Robert Duvall** que ja apuntava l'immens actor en el que es convertiria.

Potser a la novel·la de **Harper Lee**, que ja havia guanyat el Pulitzer, no li feia falta aquesta adaptació cinematogràfica per a perdurar en el temps, però el cert és que, estrenada en 1962, només dos anys després de la publicació del llibre, el filme va fer immortal una història que captiva generació rere generació.

Amb un blanc i negre impolut i dirigida per un artesà com **Robert Mulligan** –que només tornaria a acostar-se a eixe nivell en *Vera-no del 42* (1971)– la pel·lícula es fonamenta en el magnífic treball de **Horton Foote** adaptant l'original, i sobretot la interpretació de **Gre-**

gory Peck. Tots dos van guanyar l'Oscar.

Peck, com Atticus Finch, és més que mai el pare que tots desitjariem, recte però comprensiu, inflexible però carinyós, un vidu que ha hagut de criar sol els seus fills, xic i xica, advocat sempre disposat a fer complir la llei.

En realitat, tot i que és el que mes recordem, el juí que centra l'argument dura cosa de mitja hora, però hi ha tot un abans i un després: la infància de Jem, i sobretot de Scout, la filla de sis anys que és la pròpia Harper Lee recordant la seua infància en un poblet del Sud, on el racisme és una tradició.

Eixa és la màgia d'aquesta història, tornar a fer-nos sentir nens, just en el moment en el que un pare comprova, com sempre havia sabut, que mai podrà allunyar del tot als seus fills del mal que hi ha en el món.

Em quede amb l'escena en la qual l'avalot vol penjar al negre acusat de violació. Atticus s'interposa, però només desisteixen quan apareixen Jem i Scout i davant la puresa d'una xiqueta que els recorda qui són, amb noms i cognoms, s'avergonyeixen del que anaven a fer.

És molt habitual la temptació d'imaginar què ocorre amb els protagonistes d'un llibre o una pel·lícula després del final. En aquest cas vam haver d'esperar 55 anys a que es publicara *Ve y pon un centinela*, la continuació a càrrec de la pròpia Harper Lee. No obstant això, l'autora la va escriure abans que *Matar un ruisseñor*, de la qual n'és una mena d'esborrany que s'ha mantingut tal qual. Així, per exemple, i açò és *spoiler* si no heu vist el filme, en la seqüela Scout recorda que son pare va guanyar aquell cas, quan el va perdre, un dels aspectes que encara fa que *Matar un ruisseñor* impacte més.

Aquesta continuació transcorre 20 anys després, en la dècada dels 50, amb un Atticus Finch de 70 anys i una Scout de 26, tota una dona que ens recordarà la seua primera regla o el seu primer ball, mentre dubta sobre casarse. Ella té tot el protagonisme, ja que Jem ha mort. No és l'única sorpresa desagradable, de vegades potser és millor que les històries no continuïn, perquè en aquest cas descobrireu que Atticus potser no era tan perfecte.

Només una última cosa. Als que es pregunten com és possible que *Matar un ruisseñor* no guanyara l'Oscar a Millor Pel·lícula... Bé, només dir que el va guanyar *Lawrence de Arabia*. No va ser un mal any, no. **MIGUEL MORA**

ROBERT MULLIGAN

'Matar a un ruisseñor'

Estats Units, 1962

Duració: 129 minuts

Guió: **Horton Foote**

Música: **Elmer Bernstein**

Drama